כיתה ט' | ספרות | שיעור 3 מתוך 4 | 45 דק'

ממלכתי וחמ"ד: מתאים לכיתה ט'. היצירות הנלמדות משתנות בין הזרמים ובין בתי הספר; בדקו את רשימת היצירות של בית הספר ושל הפיקוח בזרם שלכם.

החלום והתפוחים: סמלים בסיפור

🎯 מטרות השיעור

- התלמידים יתארו את חלומה של ויקטוריה ויסבירו את הקשר בינו לבין חייה
- התלמידים יסבירו את התפוחים כסמל ואת הרמז לגן עדן ולעץ הדעת
- התלמידים יבינו מהו שיבוץ (רמז למקור קדום) ומה הוא מוסיף לסיפור

📚 הטקסט

את הטקסט המלא קוראים מתוך מקראת הספרות של הכיתה או מהאנתולוגיה שבבית הספר. מטעמי זכויות יוצרים מופיעים כאן רק ציטוטים קצרים.

הסיפור פורסם בקובץ "תפוחים מן המדבר" (ספריית פועלים, 1986). כדאי שהתלמידים יקראו את כל הסיפור לפני השיעור השני, או שהמורה יקרא בקול את הפתיחה בשיעור הראשון.

קוראים את קטע הלילה בקיבוץ: החלום ומה שויקטוריה מבינה כשהיא מתעוררת.

📖 הסבר למורה

בלילה ויקטוריה חולמת: היא רואה גבו של אדם הקוטף תפוחים מעץ הדעת ומעץ החיים בגן עדן, והתפוחים הופכים בידיו לאבני חן. הדמות בחלום מתחברת גם לדובי, שמגדל תפוחים בקיבוץ, וגם למשה אלקיים, בן הצורף, שבו התאהבה ויקטוריה בנעוריה.

ויקטוריה לא נישאה למשה אלקיים. היא נישאה לתלמיד חכם, שאול אברבנאל, כדי לרצות את אביה. אחרי החלום היא מבינה שחייתה בלי אהבה, ושבתה מצאה דבר שהיא עצמה לא זכתה לו.

התפוחים במדבר הם סמל: פרי שלא אמור לגדול במדבר, ובכל זאת גדל בזכות טיפוח. כך גם האהבה של רבקה ודובי פורחת דווקא במקום הלא צפוי. הרמז לעץ הדעת מעורר את השאלה אם האהבה הזאת היא "חטא" או דווקא חיים.

👩‍🏫 מהלך השיעור (45 דק')

חומרים: מקראת הספרות, בראשית פרק ב-ג (לעיון), דף עבודה

1. **פתיחה (5 דק'):** מציגים תפוח אמיתי או תמונה של תפוח. שואלים: מה תפוח מסמל אצלנו? (בריאות, ראש השנה, גן עדן, "תפוח של אהבה"...).

2. **הסבר (10 דק'):** מהו סמל ומהו שיבוץ. קוראים את קטע החלום בקול.
3. **פעילות בקבוצות (15 דק'):** כל קבוצה מקבלת "תחנה": החלום, משה אלקיים, תפוחי דובי, עץ הדעת ועץ החיים. הקבוצה מסבירה למליאה איך התחנה שלה מתחברת לשינוי בויקטוריה.
4. **דיון (10 דק'):** שאלות הדיון.
5. **סיכום (5 דק'):** משלימים על הלוח: "התפוחים מן המדבר הם כמו ___ כי ___".

💬 שאלות לניתוח

הבנה (מה כתוב ביצירה?)

- מה ויקטוריה רואה בחלומה?
- מי היה משה אלקיים, ומדוע ויקטוריה לא נישאה לו?

פרשנות (מה זה אומר?)

- מדוע לדעתכם הדמות בחלום מזכירה גם את דובי וגם את משה אלקיים?
- מה מוסיף לסיפור הרמז לעץ הדעת ולגן עדן?

הערכה (מה אני חושב/ת?)

- ויקטוריה בחרה לרצות את אביה. האם לדעתכם יש מצבים שבהם נכון לוותר על רצון אישי למען המשפחה? נמקו.

💡 הערות למורה

החלום מאפשר לויקטוריה להבין דבר שהיא לא מעזה לחשוב עליו בהקיץ. כדאי להבחין בין מה שהסיפור מראה (התובנה של ויקטוריה) לבין מה שהתלמידים חושבים בעצמם; שני הצדדים לגיטימיים בדיון. למתקדמים: להשוות לסיפור גן עדן ולשאול מה התהפך (שם התפוח מביא לגירוש, כאן הוא מביא להבנה).

📝 בדף העבודה

החלום ומוטיב התפוחים: 6 משימות, ומחוון מלא בעמוד השני.

מקורות

- "תפוחים מן המדבר" (ויקיפדיה)
- ספרות בחטיבת הביניים: אתר המפמ"ר במשרד החינוך

מחוון: החלום ומוטיב התפוחים

1. ויקטוריה רואה גבו של אדם הקוטף תפוחים מעץ הדעת ומעץ החיים בגן עדן, והתפוחים הופכים בידיו לאבני חן.
2. ב. לדובי ולמשה אלקיים.
3. שחייתה כל חייה בלי אהבה: נישאה לשאול אברבנאל כדי לרצות את אביה ולא למשה אלקיים שאהבה; ושבתה זכתה לאהבת אמת.
4. תפוח לא אמור לגדול במדבר, ובכל זאת גדל בזכות טיפוח ואהבה. כך גם האהבה של רבקה ודובי פורחת במקום לא צפוי ונראית לויקטוריה בהתחלה "לא טבעית".
5. לסיפור גן עדן (בראשית ב-ג). שם הפרי קשור לחטא ולעונש; כאן התפוחים קשורים לאהבה, לחיים ולהבנה חדשה. לקבל כל ניסוח שמראה את ההיפוך.
6. **מחוון לכתיבה:**
   - משפט טענה (2 נק'): משפט פתיחה ברור על משמעות התפוחים
   - דוגמאות (4 נק'): שתי דוגמאות מהסיפור: תפוחי דובי במדבר, החלום, התפוחים שויקטוריה לוקחת הביתה
   - הסבר (2 נק'): מסביר איך כל דוגמה מחזקת את הטענה
   - סיום ולשון (2 נק'): משפט מסכם, מילות קישור, פיסוק